

людства загалом. «Співвідношення естетичної культури особистості та естетичної культури суспільства (людства) визначається тією мірою засвоєння естетичних цінностей, якою володіє конкретна особистість» [6, с. 174].

Якщо осмислювати естетичну культуру суспільства в системі духовної культури, то слід враховувати те, «що культура є щодо цих утворень загальним, духовна культура розглядається як особливе, а естетична культура як одичинне. Тобто виходячи з підходу, здійсненого до аналізу культури М. Ковальзоном, естетичну культуру суспільства, окремих соціальних груп, особистості можна характеризувати як «міру естетичного засвоєння умов суспільного життя в процесі практичної, предметно-перетворювальної діяльності» [9, с. 18].

Найбільш вичерпно естетичну культуру характеризує А. Комарова, зазначаючи, що до її складу входять «естетичні об'єкти і явища, вся різноманітність естетичних цінностей, естетичні знання про їх природу і функціонування; естетична свідомість людей, їх естетична діяльність і відношення; естетично спрямована поведінка і взаємовідносини людей на основі естетичних цінностей; естетичне виховання як спеціальний канал передачі підростаючому поколінню естетико-культурних основ, засобів естетичного засвоєння дійсності, шляхів формування естетичної свідомості і навичок естетичної діяльності» [9, с. 19].

У ході досліджень науковцями (О. Волкова, М. Гальперин, С. Голдентрихт, А. Гуревич, М. Каган, М. Конрад, Д. Лихачев, А. Лосев, Ю. Лотман, В. Нестеренко, Л. Новикова та ін.) було виявлено різноманітні структурні утворення естетичної культури, а також різні типи зв'язків поміж її основними компонентами: естетичною свідомістю та естетичною діяльністю. Дослідниками зроблено висновок про те, що естетична культура є динамічною, рухомою структурою взаємопов'язаних між собою елементів, що змінюється відповідно до соціальних та історичних умов розвитку суспільства.

Нині естетична культура розглядається як головний чинник формування гармонійно розвинутої особистості, зміни ціннісної орієнтації потреб людини на переосмислення всієї стратегії взаємовідносин людини зі світом, переходу суспільства і кожного окремого індивіда з позиції споживача на творчу, естетичну позицію, що надає змогу глибоко оцінити довкілля, багатівкові надбання досвіду людства і прекрасні перспективи для подальшого існування й розвитку.

Література

1. **Бычков В. В.** Эстетика поздней античности / Виктор Васильевич Бычков. – М.: Наука, 1981. – 224 с.
2. **Валицкая А. П.** Русская эстетика XVIII века / А. П. Валицкая. – М.: Искусство, 1983. – 238 с.
3. **Выготский Л. С.** Психология искусства / Лев Семенович Выготский. – М.: Искусство, 1986. – 573 с.
4. **Гегель Г. В. Ф.** Эстетика: в 4 томах. Т.1 / Г. Гегель. – М.: Искусство, 1968–1973.
5. **Декарт Р.** Избранные произведения / Р. Декарт. – М.–Л.: Госполитиздат, 1950. – 714 с.
6. Эстетика: [навч. посіб.] / [Колесніков М. П., Колеснікова О. В., Лозовой В. О. та ін.]; за ред. В. О. Лозового. – К.: Юрінком Інтер, 2003. – 208 с.
7. Эстетика: [підручник] / [Л. Т. Левчук, В. І. Панченко, О. І. Оніщенко, Д. Ю. Кучерюк]; за заг. ред. Л. Т. Левчук. – [2-е вид., доп. і перероб.]. – К.: Вища школа, 2006. – 431 с.
8. **Кант И.** Сочинения: в 6 томах. Т. 5 / И. Кант. – М.: Мысль, 1963 – 1966.
9. **Комарова А. И.** Эстетическая культура личности / Алина Ивановна Комарова. – К.: Вища школа, 1988. – 152 с.
10. **Платон.** Сочинения: в 3 томах. Т.3 / Платон. – М.: Мысль, 1972.
11. **Шеллинг Ф.** Философия искусства / Ф. Шеллинг. – М.: Мысль, 1966. – 496 с.
12. **Шестаков В. П.** Очерки по истории эстетики. От Сократа до Гегеля / В. П. Шестаков. – М.: Мысль, 1979. – 372 с.
13. **Шиллер Ф.** Собрание починений: в 7-ти томах. Т. 6 / Ф. Шиллер. – М.: Мысль, 1957.

УДК 37.017.7:373.9

Світлана Федоренко

ВИХОВАННЯ ГУМАНІТАРНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ У США В КОНТЕКСТІ ЦІННОСТЕЙ ТА МЕТОДОЛОГІЇ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Федоренко С. В. Виховання гуманітарної культури студентів у США в контексті цінностей та методології гуманітарних наук.

У статті висвітлено теоретичні засади гуманітарної спрямованості вищої освіти США, які є базисом виховання у студентів гуманітарної культури. Автором осмислено специфіку процесів формування гуманітарної культури особистості в єдності соціальних, естетичних і моральних устоїв.

Ключові слова: гуманітарна культура, гуманітарні науки, критичне мислення.

Федоренко С. В. Воспитание гуманитарной культуры студентов в США в контексте ценностей и методологии гуманитарных наук.

В статье освещены теоретические основы гуманитарной направленности высшего образования США, которые являются базисом воспитания у студентов гуманитарной культуры. Автором осмыслено специфику процессов формирования гуманитарной культуры личности в единстве социальных, эстетических и нравственных устоев.

Ключевые слова: гуманитарная культура, гуманитарные науки, критическое мышление.

Fedorenko S. V. Educating liberal culture of students in the United States in the system of values and methodology of the Liberal Arts and Humanities.

The theoretical background of liberal humanitarian orientation of the USA higher education, which is the basis of education for liberal culture of students, is highlighted in the paper. The author reflects on the shaping of personal liberal culture in the unity of social, aesthetic and moral foundations.

Key words: liberal culture, Liberal Arts and Humanities, critical thinking.

Відродження гуманітарного складника вищої школи в Україні, необхідність розв'язання складних соціальних, економічних і духовно-моральних проблем спонукають до розгляду досвіду функціонування сучасної системи вищої освіти в США, спрямованої на виховання гуманітарної культури майбутніх фахівців, та її здатності в умовах глобалізації забезпечувати збереження та нарощування інтелектуального й культурного потенціалу суспільства.

Увага вітчизняних та зарубіжних дослідників до поняття «гуманітарна культура» зумовлена глибокими змінами у всіх галузях життєдіяльності сучасного суспільства, пошуками оптимізації сучасного освітнього процесу, здатного забезпечити культурну спадкоємність, духовні орієнтири для особистості та безпеку і цілісність суспільства. Різні аспекти гуманітарної культури відображено в працях А. Арнольдова, М. Бахтіна, В. Біблера, Т. Браже, Г. Вишлецова, С. Іконникової, М. Кагана, О. Запесоцького, В. Кургузова, І. Орешнікова, В. Орлова, П. Сапронова, В. Шубіна та ін. Тенденції розвитку сучасної освіти розглядаються в дослідженнях Д. Белла, М. Гайдегера, В. Іноземцева, М. Кастельса, Дж. Нейсбіта, Х. Ортега-і-Гассета, Я. Пелікана, М. Портера, Е. Тоффлера, Р. Хатчинса, К. Ясперса та ін.

Мета статті полягає у вивченні теоретичних засад процесу вивчення гуманітарних наук у вищих навчальних закладах США та їх ролі у вихованні гуманітарної культури особистості.

Нині в епоху глобалізованих інформаційних технологій, всесвітніх культурних, політичних та економічних зв'язків проблема гуманістичного світотворення, гуманітарної підготовки фахівців з усіх галузей знань набуває нечуваних масштабів і вимагає системного переосмислення. На глибоке переконання розробника глобальних моделей розвитку людства, засновника «Римського клубу» А. Печчеї, сучасне суспільство стоїть на порозі «людської революції», покликаної розвинути саме «людські якості» особистості, від яких залежить доля людства. Дослідник зазначає, що «...суть проблеми, нагальної перед людством на сучасній стадії його еволюції, полягає в тому, що люди не встигають адаптувати свою культуру відповідно до змін, які власне вони і вносять до навколишнього світу. Джерело цієї кризи перебуває в самій людині, а не поза її межами» [5, с. 14]. Тому саме процес вивчення гуманітарних наук, проголошених ЮНЕСКО науками XXI століття, у вищих навчальних закладах покликаний підготувати фахівців, здатних створити умови для виходу з системної кризи, яка стосується всіх ланок життя сучасного суспільства – антропологічної, культурної, екологічної, моральної тощо. Це зумовлено значною мірою змістовим наповненням гуманітарних наук, що охоплює аналіз нагальних соціальних проблем та проблем людини як суб'єкта. Пріоритетом цих наук є розкриття смислу, проведення аналізу задля розуміння явищ, що вивчаються, та суб'єкт-суб'єктні стосунки, які передбачають діалогічність освітнього процесу, у ході якого відбувається виховання гуманітарної культури особистості.

На думку М.Фуко [8], гуманітарні науки займають простір, що розділяє та водночас об'єднує біологію, економіку, філологію, мистецтво й те, що визначає їх можливість у самому бутті людини. Гуманітарні науки – це не стільки дослідження людини в її природній сутності, скільки дослідження, яке перебуває між тим, чим є людина в своїй позитивності (істота, яка живе, працює, говорить), та тим, що дозволяє цій істоті знати (або хоча б прагнути дізнатися), у чому полягає сутність людського життя. Дослідник уважає, що всі гуманітарні науки

взаємоперетинаються і завжди можуть бути взаємоінтерпретовані. Вони охоплюють три основні галузі життєдіяльності людини, а саме [8, с. 373]:

– «*психологічну основу*», де індивід розширює діяльнісну сферу своїх функцій, нейромоторних схем, фізіологічних закономірностей;

– «*соціологічну основу*», де індивід, що працює, виробляє продукт та споживає, формує свої уявлення про суспільство, у якому відбувається зазначена діяльність, та про інших індивідів і групи, які також залучені до цієї діяльності, про норми поведінки, традиції, ритуали, вірування, які підтримують цю діяльність;

– «*мовну основу*», де відбувається аналіз «мовних слідів», залишених культурою або певними індивідами, тобто аналіз різноманітних мовленнєвих виявів та письмових джерел.

Відомий американський соціолог, освітянин Дж. Бінсток [9] виокремлює три основні групи знань, якими мають оволодіти майбутні фахівці на сучасному етапі розвитку суспільства, а саме:

1) *загальноосвітні знання*, що полягають у теоретичному розумінні студентами накопиченої людством наукової, естетичної та філософської загальнокультурної мудрості;

2) *професійні знання*, які охоплюють особливу фактичну інформацію та навички «спілкування» з певним аспектом навколишнього світу;

3) *знання процесів і понять*, що полягають в оволодінні процесами, за допомогою яких примножують знання студентів та відбувається розвиток навичок, що сприяють формуванню у них критичного мислення та їх умінь робити правильні оціночні судження.

Саме критичне мислення формує креативний підхід до будь-якої діяльності особистості, який, на думку К. Поппера, спонукає людей до демократичних основ спілкування та готує їх до змін у житті, до активного творчого перетворення дійсності. Адже «...розум, як і наука, розвивається шляхом взаємної критики» [6, с. 245]. Водночас критичне мислення сприяє розвитку цільної особистості, її свободи та відповідальності. Тому дух критицизму стає модусом сучасної парадигми освіти. Він вимагає, з одного боку, перебудови в саморефлексивному напрямі всіх академічних дисциплін у коледжах та університетах. А з іншого, – студенти мають опанувати навички критичного ставлення до мотивів і способів власних дій. Засвоєнню навичок критичного мислення сприяє, з одного боку, вивчення теоретичних підвалин гуманітарних дисциплін, а з іншого – практичне використання набутого знання в усіх галузях життєдіяльності.

На глибоке переконання екс-президента Американської академії гуманітарних наук, відомого американського філософа й педагога Я. Пелікана, найціннішим з-поміж усіх природних ресурсів є критичний розум, а найважливішим з усіх продуктів національного виробництва, особливо тоді, коли будь-яке виробництво знаходиться в кризовому стані, є вишколений розум. Це є, зрештою, і ресурс, від наявності якого залежить розвиток і збереження інших ресурсів. Саме він забезпечує інтелектуальний і соціальний контекст для інших можливостей. На думку Я. Пелікана, це є підґрунтям надії на майбутнє у найповнішій його реалізації [4, с. 255–256]. Тому вища освіта зосереджується передусім на формуванні креативно-критичного мислення, яке разом із гуманітарною культурою забезпечує конкурентноздатність і мобільність людини на ринку праці, її готовність жити та працювати в умовах неперервних змін. Водночас упровадження принципів гуманітарної освіти в навчально-виробничий процес вищих навчальних закладів є невід’ємним складником освіти XXI століття, орієнтуючи студентів на відповідальність брати на себе керівну роль у глобалізованому світі, креативність та самореалізацію [11, с. 7].

Зростання ролі особистості, її критично-креативного потенціалу підтверджує значущість гуманітарного капіталу суспільства, який характеризує ступінь духовного, морального, психічного і фізичного здоров’я нації. У XXI столітті високорозвинені країни розглядають гуманітарний капітал як запоруку успішності культурно-цивілізаційного поступу сучасного суспільства, а принцип гуманітаризації вищої освіти як пріоритетний. Окреслений освітній напрям полягає в утвердженні гуманістичних цінностей та в підвищенні ролі гуманітарної культури. Він орієнтує студентів на продуктивне, креативне мислення у процесі здобуття знань. Водночас гуманітаризація вищої освіти полягає у формуванні базових демократичних цінностей. Зв’язок гуманітарної освіти з демократією полягає не лише в тому, що ця освіта передбачає внесення до навчального плану відповідних дисциплін, а й у її орієнтації на формування у студентів навичок креативно-критичного мислення [3].

Тому сучасна освіта, з одного боку, має бути креативно-інноваційною, а з іншого – критично-раціональною. Саме така модель притаманна духу американського суспільства, що зорієнтоване на лідерство в цивілізаційному поступі. Нині значно більше важать інтелектуальна гнучкість та винахідливість фахівців, а не їх усталені знання. Власне тому самоорганізація функціонування університету як науково-навчального закладу відбувається на засадах дослідницької діяльності – органічного поєднання освітнього процесу з науковими дослідженнями. Ця стратегія разом з гуманітаризацією освіти є домінуючою в американській вищій освіті XXI ст. [2].

Розвинені країни сучасного світу, передовсім США, змагаються за примноження свого освітнього потенціалу шляхом розбудови інноваційної вищої освіти, спрямовують її на формування вільно мислячої, креативної особистості майбутнього фахівця як носія гуманітарної культури. На глибоке переконання доктора культурології, освітянина О. Запесоцького, механізми функціонування вищої освіти визначаються конкретною історичною ситуацією, а будь-який вищий навчальний заклад є своєрідною моделлю відповідної культури, що ґрунтується на численних різночасових пластах. Гуманітарна культура є базисом формування цієї моделі та світоглядною й методологічною основою освітньої діяльності. Вона виявляється у формі категорій, понять, які охоплюють колективні знання суб'єкта про смисл, цінності, ідеали життєдіяльності людини, та у єдності її буття і свідомості. Розвинуті форми людської самосвідомості, виробляючи ідеальні уявлення про моральні імперативи життя людини та виявляючись у формах гуманітарної культури (філософія, мистецтво, мораль, релігія), стають надособистісною системою регуляції усіх сфер життєдіяльності людини – її ставлень до світу, інших людей, самої себе. На думку науковця, гуманітарна культура є найважливішим складником духовного «виробництва», процесом і результатом вироблення ідей, теорій, світогляду, цінностей, критеріїв духовного багатства суспільства й індивіда. Вона є способом індивідуалізації культури та соціалізації особистості. О. Запесоцький зазначає, що гуманітарна культура має власну історію та феноменологію, виявляється в усіх сферах життєдіяльності людини й суспільства, визначає зміст та якість відповідних галузей культурного буття – політичної, моральної, екологічної, правової тощо [1].

Зasadничою у процесі виховання гуманітарної культури студентів є гуманітарна концепція вищої освіти, змістовними компонентами якої є фундаменталізація та гуманітаризація. Остання, відповідно, полягає в обов'язковому вивченні студентами вищих навчальних закладів США власне гуманітарних, суспільно-природничих та культурологічно-екологічних дисциплін, що складають блок гуманітарних дисциплін (Liberal Arts Education – Humanities & Liberal Arts). Навчальні програми з дисциплін гуманітарного спрямування мають на меті вивчення історії та теорії розвитку культури як єдиного процесу, що розвивається, містять у собі знання з таких наук, як культурологія, філософія, етика, психологія, педагогіка, лінгвістика, естетика, література, релігієзнавство тощо. Засади цих навчальних курсів та життєві орієнтири особистості, дозволяють глибше осмислити специфіку процесів розвитку культури у єдності соціальних, естетичних та моральних витоків. Адже системоутворювальні цінності гуманітарних наук – гуманізм, ідеали добра, істини, краси, свободи тощо – мають вирішальне значення в житті людини та загалом сприяють вихованню гуманітарної культури майбутніх фахівців. З іншого боку, гуманітарний складник вищої освіти в США є важливим транслятором культурних цінностей, ідеалів, смислів життєдіяльності людини, форма та зміст якого детерміновані специфікою гуманітарної культури. Зазначена специфіка полягає в тому, що знання про систему ціннісних залежностей у суспільстві активізується на основі приналежності індивіда до певної соціальної групи. Актуалізація особистості ґрунтується на інтерсоціальних цінностях – гуманізмі, демократії, нормах моралі тощо. Тому виховання гуманітарної культури має вирішальне значення в процесі соціалізації особистості. Іншими словами, гуманітарна культура – це те, що формує особистість в умовах її соціалізації. І, передовсім, це інтенція на реалізацію сутності особистості в конкретних соціальних формах. Відтак гуманітарна культура з властивими їй антропоцентричним базисом і людинотворчим потенціалом складає основу змісту та цілей вищої освіти, зокрема її гуманітарного компонента, задаючи основні параметри формування та (само)становлення особистості.

На думку американських соціологів, психологів А. Інкелеса та Д. Сміта, сучасна антропоцентрична основа гуманітарної культури особистості визначається впливом чотирьох головних чинників, а саме: культури, масової комунікації, урбанізації, індустріалізації та

соціальної мобільності в суспільстві [10]. Серед зазначених чинників впливу культура превалює. На основі результатів емпіричних досліджень цих науковців, проведених у багатьох країнах, ними описано синдром «сучасної особистості», що ґрунтується на дев'яти характерних особистісних ознаках [10]:

- відкритість новому досвіду та інноваціям;
- усвідомлення величезної кількості наявних думок і поглядів, готовність висловлювати й обґрунтовувати власну думку та одночасно виявляти толерантність до інших думок і поглядів, відмінних від власних, навіть здатність знайти своєрідне задоволення в цій різноманітності обґрунтованих думок;
- орієнтація на всі галузі життєдіяльності людини в майбутньому, на майбутнє в цілому;
- прагнення передбачати події майбутнього та планувати свої майбутні дії, тобто мобілізація уяви задля вироблення правильної стратегії своєї поведінки щодо майбутнього;
- відчуття суб'єктивної сили, переконання, що як особистісні, так і суспільні виклики та проблеми можна розв'язати, якщо робити адекватні і своєчасні дії індивідуально або в групі, спільно з іншими людьми;
- довіра до соціального порядку, віра в закономірність суспільного розвитку, в існування певних міцних, апробованих основ господарювання, державної політики, а також моральних устоїв і звичаїв, які зумовлюють поведінку людей, через що й виявляється можливим планування, прогнозування, розрахунки майбутнього;
- відчуття «розділеної справедливості», визнання неминучості наявної нерівності в розподілі благ, цінностей, привілеїв на основі принципу демократичності, який вимагає «нерівної» винагороди за «нерівну» працю та заслуги;
- прагнення до самовдосконалення, самоосвіти, самореалізації;
- пошана чесоті інших людей, незалежно від їх соціальних позицій.

Усі вказані ознаки впливають одна на одну, допомагають формуванню інших рис, посилюючи їхнє значення та сприяючи, зрештою, складанню цілісного типу особистості [10, с. 436]

На глибоке переконання відомого американського філософа, соціолога, професора Каліфорнійського університету Теодора Роззак, особистість – це унікальний феномен: у центрі Природи перебуває особистість, а в центрі особистості – унікальне трансцендентне Я, що потребує розкриття шляхом самозаглиблення та самопізнання. Науковець переконаний, що людина наділена величезним потенціалом добра, любові, справедливості, який має бути розкритий у процесі засвоєння духовного досвіду людства, що загалом сприяє вихованню гуманітарної культури особистості [7].

Будучи прихильником концепції гуманітаризації освіти, Т. Роззак наголошує на важливості формування емоційної галузі особистості – вихованні почуттів та емпатії. На думку американського освітянина, саме емоції сприяють розвитку гуманних імперативів студентів та допомагають їм обирати етично правильні рішення в складних життєвих ситуаціях. Т. Роззак переконаний, що в процесі вивчення дисциплін гуманітарного спрямування з акцентом на внутрішньому досвіді студентів відбувається розвиток «нової багатомірної чуттєвості» – здатності співпереживати, співчувати, любити, бережно ставитися до себе, інших людей та до Природи – яка є підґрунтям виховання гуманітарної культури особистості [7].

З огляду на зазначене вище, констатуємо, що гуманітарна культура особистості є результатом і вищим виявом усіх галузей її життєдіяльності. Велику роль у процесі її виховання відіграє гуманітарна підготовка майбутніх фахівців у вищому навчальному закладі. Студенти в процесі здобуття вищої освіти вперше свідомо стикаються з ціннісно-орієнтаційним, духовним рівнем особистісного та суспільного, яке історично у процесі поступової диференціації окремих видів духовно-практичної діяльності перетворилося на певну сукупність спеціалізованих сфер – гуманітарну культуру. Всі гуманітарні дисципліни утворюють масивний пласт людської творчості, що складає верхню культуру з її духовно-етичною основою [1]. Ціннісно-змістове наповнення гуманітарної культури свідчить про рівень розвитку соціальних систем і є критерієм того, яким способом у межах певного суспільства розв'язується завдання самореалізації людини та якою мірою цьому суспільству притаманний гуманістичний потенціал.

Отже, гуманітарна спрямованість вищої освіти США зорієнтована на виховання студентів з широким науковим світоглядом і культурним світорозумінням, що уможливило процес виховання у них гуманітарної культури. Власне це й дозволяє дійти висновків, що зміст навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах США відповідає сучасній науковій картині світу та освітнім ідеалам сьогодення, орієнтуючись на гуманітарні цінності та соціокультурний досвід суспільства.

Зазначене вище переконливо доводить, що гуманітарні науки відіграють велику роль у розвитку найважливіших якостей особистості, її загальної культури, логічного мислення, здатності до рефлексії та глибокого усвідомлення власного «Я». У США загальноосвітня гуманітарна підготовка студентів є базисом виховання у них світоглядних орієнтирів та гуманітарної культури зокрема.

Література

1. **Запесоцкий А. С.** Философия и социология культуры : избр. труды / А. С. Запесоцкий. – СПб:ГУП : Наука, 2011. – 816 с.
2. **Ліпман М.** Критичне мислення: чим воно може бути? / М. Ліпман // Постметодика. – 2005. – № 2. (60). – С. 33–41.
3. **Нейсбит Дж.** Высокая технология, глубокая гуманность: Технологии и наши поиски смысла / Дж. Нейсбит. – М. : Транзиткнига, 2005. – 211 с.
4. **Пелікан Я.** Идея университета / Я. Пелікан. – К. : Дух і літера, 2008. – 196 с.
5. **Печчеи А.** Человеческие качества /А. Печчеи. – М. : Прогресс., 1985. – 312 с.
6. **Поппер К.** Відкрите суспільство та його вороги / К. Поппер; [пер. з англ. О. Коваленка]. – Т. 1. – К. : Основи, 1994. – 259 с.
7. **Роззак Т.** Личность – планете: творческая дезинтеграция индустриального общества / Теодор Роззак. – М., 2005. – 396 с.
8. **Фуко М.** Слова и вещи. Археология гуманитарных наук / М. Фуко; [пер. с фр. В. П. Визгина, Н. С. Автономовой]. – М. : Прогресс, 1977. – 487 с.
9. **Binstock J. S.** Design from Disunity : Design from Disunity : The Tasks and Methods of American Colleges / Jeanne Schmidt Binstock. – University Microfilms International, 1977. – 1354 p.
10. **Inkeles A.** Becoming Modern: Individual Change in Six Developing / A. Inkeles, D.H. Smith // Cambridge: Mass, Harvard University Press, 1974. – 436 p.
11. The Educational Leadership Program // Newsletter. – Fall 2000. – V. 2 (Issue 1). – 11 p.

УДК 37.013.42

Павло Чарченко

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПІДХОДІВ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ЗДІБНОСТЬ»

Чарченко П. С. Порівняльний аналіз підходів до визначення поняття «здібності».

Проаналізовано теоретичні підходи до визначення поняття «здібності» та здійснено систематизацію поглядів щодо розвитку здібностей у контексті філософії, психології, педагогіки та соціології. Визначено ознаки здібностей; обґрунтовано думку про те, що результативність діяльності слугує критерієм їх оцінки і вираження.

Ключові слова: здібності, особистість, розвиток здібностей, результативність діяльності.

Чарченко П. С. Сравнительный анализ подходов к определению понятия «способности».

Проанализированы теоретические подходы к определению понятия «способности» и проведена систематизация взглядов относительно развития способностей в контексте философии, психологии, педагогике и социологии. Определены признаки способностей; обоснована мысль о том, что результативность деятельности является критерием их оценки и выражения.

Ключевые слова: способности, личность, развитие способностей, результативность деятельности.

Charchenko P. S. Comparative analysis of approaches to the concepts of definition «ability».

The article analyzes theoretical approaches to the definition of a concept «abilities», systematizes the views as for their development in the context of philosophy, psychology, pedagogics and sociology. The paper defines the features of abilities; substantiates the opinion that the results of their activity serves as a criterion for their evaluation and expression.

Key words: abilities, personality, the features of abilities, activity effectiveness.

Реформування сучасної освіти та її орієнтація на особистісний розвиток представників молодого покоління ґрунтується на створенні передумов для розвитку здібностей молоді з широким застосуванням нових педагогічних, інформаційних технологій, передового